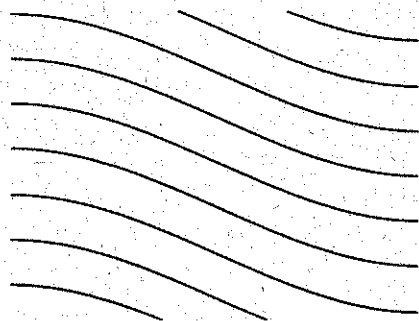

Andragoški center Republike Slovenije
Slovene Adult Education Centre

NOVIČKE

DECEMBER 1996/12

▲ DOMA IN V SVETU ● Vida A. Mohorčič Špolar - nova doktorica andragogike ● Zahvala
● Pregled izobraževanja odraslih v Sloveniji 1996/97 ● Visokošolsko izobraževanje odraslih
● Študij na daljavo na ljudskih univerzah ● Središča za samostojno učenje na ljudskih
univerzah ● Raziskava o vlogi lokalne skupnosti pri odpravljanju revščine v Belgiji ▲ NOVA
KNJIGA ● Potrebe po izobraževanju odraslih ▲ NOVOSTI IZ KNJIŽNICE ACS

Izdajatelj: Andragoški center Slovenije, Urednik: Peter Monetti

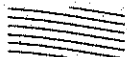
PROGRAMSKA ZASNOVA NOVIČK

Novičke so skupni informativni bilten za izobraževanje odraslih v Sloveniji. Z Novičkami želimo izboljšati obveščenost vseh, ki delamo na tem področju ali pa smo kakor koli povezani z izobraževanjem in učenjem odraslih v Sloveniji.

- Uporabniki in naročniki Novičk so lahko posamezniki in organizacije; tisti, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in učenjem odraslih poklicno, in tudi tisti, ki delajo to prostovoljno (v društvih, strokovnih, verskih, političnih in drugih prostovoljnih organizacijah).
- Z vsebinsko zasnovo predvidevamo, da bomo v Novičkah objavljali tele vrste informacij o izobraževanju in učenju odraslih doma in v svetu:
 - opis in prikaz dogodkov in dejavnosti v izobraževanju odraslih;
 - razvojne, raziskovalne in druge programe in projekte;
 - sporočila o organizacijah, njihovih potrebah, načrtih in dejavnostih;
 - podatke o izobraževalnih programih in razvoju programov;
 - sporočila o politiki in strategiji izobraževanja odraslih;
 - novosti v upravljanju in zakonodaji;
 - statistične podatke;
 - mnenja, stališča in predloge;
 - podatke in informacije o možnostih in virih za učenje;
 - podatke o napovedanih prireditvah, posvetih, publikacijah in drugih strokovnih dogodkih;
 - prikaze novih knjig, člankov ter didaktičnega in drugega gradiva ter novosti s knjižnega trga;
 - novosti iz naših knjižnic, predvsem iz knjižnice ACS.
- V Novičkah bomo objavljali kratke, jedrnate, objektivne in nepristranske informacije.
- Novičke izhajajo praviloma vsak mesec, gradivo za posamezno številko zbiramo do 10. v mesecu. Za stike s tujino izdamo Novičke trikrat na leto v angleškem jeziku.
- Uporabniki prejemajo Novičke brezplačno. Tako bo tudi v prihodnje, če bomo lahko stroške za njihovo izdajanje poravnali iz javnih sredstev za izobraževanje odraslih.
- Novičke ureja in izdaja Informacijsko središče ACS. Odgovorni osebi: mag. Zvonka Pangerc Pahemik - vodja Informacijskega središča, in Peter Monetti - urednik Novičk.
- Naslov uredništva je: Andragoški center Slovenije, Šmartinska 134a, 1000 Ljubljana, telefon: 061 444 978, faks: 061 445 881, elektronska pošta:

RFC-822: tajništvo.saec@infosol.mss.edus.si.

DECnet: STENAR::LJACRS

Novoletno voščilo bralcem Novičk

Nekaj je na tem, ko ljudje pravijo, da leta tečejo kot blisk. Videti je, kot da bi bilo včeraj, ko smo si zaželeli srečno in zadovoljno leto, ki prihaja, pa je tu že novo voščilo.

1996. se bliža h koncu in vsi pričakujemo, kaj nam bo prineslo 1997. leto. Evropa je leto 1996 praznovala kot leto vseživljenjskega učenja in temu praznovanju se je pridružila tudi Slovenija s svojim Tednom vseživljenjskega učenja. Oktobra 1996 je Andragoški center Slovenije praznoval peto obletnico svoje ustanovitve, čeprav je bil Center uradno odprt januarja 1992. Ponosni smo lahko, da smo razvili nekatere nove projekte in oblike izobraževanja, ki so na slovenskih tleh našli plodna tla za svojo rast in razvoj in so se trdno zasedrali v naš vsakdanjik. Govorimo o študijskih krožkih, borzi znanja, središčih za samostojno učenje. Někako smo tudi zaokrožili področje raziskovalnega dela, ki se nanaša na sistem izobraževanja in učenja odraslih in se pripravljamo, da ga bomo začeli vpeljevati. To je le nekaj naših projektov, ki so vir našega zadovoljstva in na katerih gradimo naprej.

Gledati pa moramo tudi v prihodnost. Prihajajoče leto je v marsičem za nas tudi prelomno in izjemno pomembno. Res je, da se je leto vseživljenjskega učenja uradno končalo, trdno pa verjamemo, da bo živelo naprej v našem delu, mislih in dejanjih. Pred nami so novi izzivi. Eden izmed njih je izobraževanje odraslih: ključ za enaindvajseto stoletje. Naredimo in iztržimo kar največ iz konference v Hamburgu in jo spremenimo v dogodek, ki se ga bomo še dolgo spominjali.

Dragi prijatelji, dovolite nam, da se vam zahvalimo, ker ste bili z nami, nekateri izmed vas vseh teh pet let. Vsakemu želimo vse najlepše in veliko dobrega v novem letu. Naj se vam uresniči tisto, kar ste si želeli. Mi pa si želimo, da bi še naprej ostali skupaj, združeni v skupnih prizadevanjih za razvoj, raziskovanje, izboljševanje in pospeševanje učenja in izobraževanja odraslih.

Srečno in uspešno 1997!

Vida A. Mohorčič Špolar, direktorica

Zvonka Pangerc Pahernik, vodja informacijskega središča

Peter Monetti, urednik Novičk

v imenu sodelavcev Andragoškega centra Slovenije

DOMA IN V SVETU

Vida A. Mohorčič Špolar - nova doktorica andragogike

V sredo, 4. decembra 1996, je Slovenija pridobila novo doktorico andragogike. Ta visoki akademski naziv si je pridobila direktorica Andragoškega centra Slovenije, doslej magistra Vida A. Mohorčič Špolar. Svoj doktorat, ki se v uradnem spričevalu glasi doktorica pedagoških znanosti, si je pridobila na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani pred komisijo, ki so jo sestavljali prof. dr. Ana Krajnc (predsednica), doc. dr. Zoran Jelenc, prof. dr. Jurij Jug in prof. dr. Edvard Konrad.

Nova doktorica je tako obranila svojo doktorsko temo Planiranje izobraževanja in razvoja človeških virov v pogojih socialnih sprememb in nove tehnologije. Disertacija je vsebovala tele glavne vsebinske sklope: planiranje izobraževanja in razvoj človeških virov v pogojih družbenih sprememb; izobrazbena sestava zaposlenih v gospodarstvu in družbenih dejavnostih; izobraževanje v Sloveniji; potrebe po izobraževanju, usposabljanju in spopolnjevanju zaposlenih v načrtih podjetij in drugih organizacij; ponudba človeških virov; planiranje izobraževanja; ter izobraževanje in razvoj človeških virov. Obravnavanje te tematike je zahtevalo široko in poglobljeno znanje z mnogih področij in obsežno podatkovno podlago.

Novi doktorici andragogike iskreno čestitam za uspešno obranitev teze in pridobitev doktorskega naziva; to ni pridobitev le za njo, temveč tudi za vso Slovenijo in izobraževanje odraslih ter njeno znanstveno disciplino - andragogiko.

Dr. Zoran Jelenc, ACS

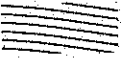
Zahvala

Drage sodelavke in sodelavci, cenjene kolegice in kolegi,

dovolite mi, da se vam najiskrenejše zahvalim za čestitke, ki ste mi jih poslali, ko ste izvedeli, da sem upešno zagovarjala doktorsko disertacijo. Vaša pozornost me je ganila.

Ně najdem pravih besed, s katerimi bi lahko izrazila vse tisto, kar čutim. Zato bom rekla preprosto samo tole: Hvaležna sem vam za vse tople in spodbudne besede. Hvala, ker ste bili z mano, in iz srca hvala za dragocene trenutke, ki jih preživljam.

Vida A. Mohorčič Špolar

Pregled izobraževanja odraslih v Sloveniji 1996/97

Izvajalci in programi

Krepko smo zakorakali v novo šolsko leto in udeleženci izobraževanja odraslih lahko že ugotavljajo, ali je bila njihova izbira glede izobraževalnega programa in njegovega izvajalca prava. Nanjo so seveda vplivali mnogi objektivni in subjektivni dejavniki, prvi in prav gotovo eden najpomembnejših pa je ustreznost poučenosti o obstoječi ponudbi izobraževalnih in učnih oblik. K čim večji obveščeniosti naj bi osmo leto zapored pripomogel tudi pregled izobraževanja odraslih v Sloveniji, ki je že peto leto sad skupnega dela Andragoškega centra Slovenije in vseh tistih izvajalcev, ki so izrazili svojo pripravljenost, da v tej publikaciji prikažejo svoje možnosti za pridobivanje znanja in objavijo temeljne podatke o svoji izobraževalni dejavnosti. Pregled je od oktobra dalje na voljo najširši javnosti v vseh splošnih knjižnicah v Sloveniji.

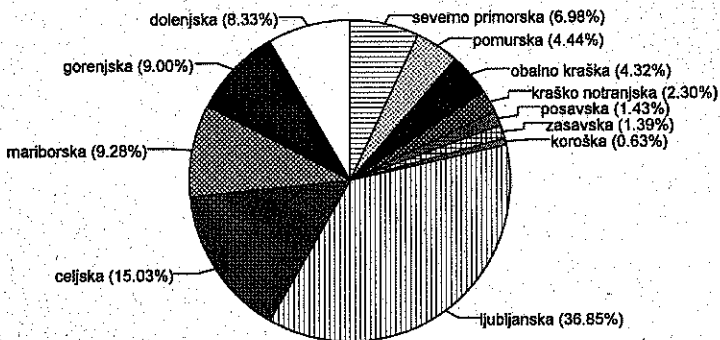
Kot že vsa leta doslej je Andragoški center podatke o ponudbi izobraževanja odraslih zbiral z dvema vprašalnikoma, od katerih prvi zadeva izvajalce, drugi pa njihove izobraževalne programe. Število vrnjenih vprašalnikov dovoljuje domnevo, da katalog zajema večino organizacij, ki razvijajo in izvajajo izobraževanje odraslih v Sloveniji, niso pa objavljeni vsi programi, ki potekajo v zajetih izobraževalnih organizacijah. Nekatere uresničujejo bistveno več programov, a so se odločile, da objavijo le ene, informacije o drugih pa ohranjajo kot svojo poslovno skrivnost. Poleg tega vedno več organizacij in njihovih združenj, med njimi Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo in šport, Zveza ljudskih univerz ter nekateri večji izobraževalni in drugi zavodi, predstavljajo ponudbo svojih programov v svojih publikacijah. Uporabnik bo torej dobil popoln pregled ponujenih možnosti izobraževanja in učenja šele, ko bo preučil vse vire, z zanj najzanimivejšimi izvajalci pa navezal osebni stik.

Kljub temu je lahko katalog izobraževanja odraslih, ki ga izdaja Andragoški center, odličen kažipot pri izbiranju izobraževalnih poti, saj predstavlja letos kar 172 izvajalcev in njihovih 2469 programov. Tako kot prejšnja leta so programi glede na njihove stične točke združeni v t.i. standardne programe - teh je letos 1058 in sestavljajo skoraj 42% vseh programov, to je nekaj več kot lani. Letos je torej objavljeno manj novosti kot preteklo leto, trg ponudbe izobraževanja odraslih pa se je v primerjavi s prejšnjimi leti nekoliko poenotil.

Porazdelitev izobraževalnih programov in izvajalcev v Sloveniji je, tako kot prejšnja leta, tudi letos neenakomerna.

Najbogatejša ponudba izobraževalnih programov je v ljubljanski regiji - 929 (to je več kot 36 % vseh izobraževalnih programov), sledita celjska regija - 379 in mariborska regija - 234. Najmanjša ponudba je v posavski regiji - 36, zasavski - 35 in koroški regiji - 16 (to je le malo več kot 0,5 % vseh izobraževalnih programov).

**RAZMERJA IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV
PO REGIJAH 1996/97**

Če te podatke primerjamo z odraslim prebivalstvom v Sloveniji, znaša izbira v povprečju 639 prebivalcev na en program. Od tega imajo največ izbire odrasli v dolenski regiji - 398 prebivalcev na program, ljubljanski regiji - 448 in severnoprimorski regiji - 560. Najmanjša izbira je zopet v zasavski - 1193, posavski - 1609 in koroški regiji - 3741.

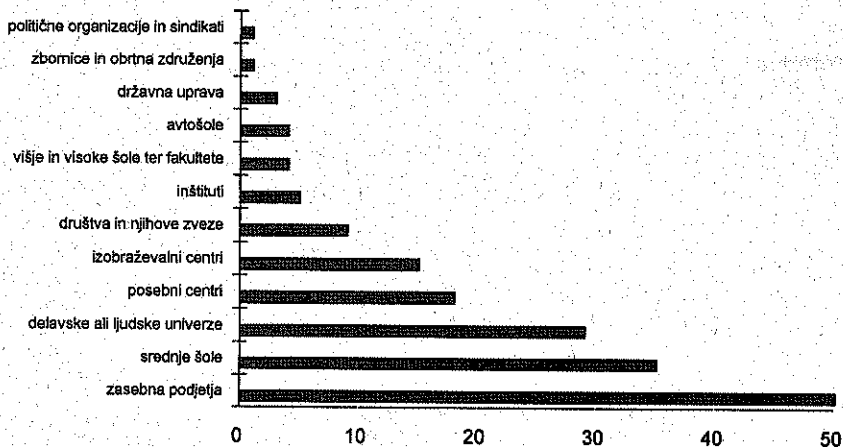
Podatki zadnjih štirih let kažejo, da je porazdelitev izbire programov v regijah z največjo izbiro vedno bolj enakomerna. Veča se izbira programov v dolenski in celjski regiji na račun ljubljanske in gorenjske regije. Sočasno pa izstopa podatek, da je že vsa štiri leta najmanjša izbira v zasavski in posavski regiji.

Podobno razmerje porazdelitve kot pri izobraževalnih programih je tudi pri izvajalskih organizacijah.

Največ izvajalcev je v ljubljanski regiji - 80 (to je več kot 46 % vseh izvajalcev), sledita še mariborska regija - 21 in celjska regija - 18. Najmanj izvajalcev je v kraško-notranjski regiji - 3, posavski regiji - 2 in zasavski regiji - 1 (to je le 0,5 % vseh izvajalcev)

Med izvajalskimi organizacijami je največ zasebnih podjetij - 50 (to je skoraj 29 % vseh izvajalcev), sledijo srednje šole - 35 in delavske ali ljudske univerze - 29. Najmanj izvajalskih organizacij je med podjetji in organizacijami državne uprave - 3, obrtnimi zbornicami in združenji - 1 in političnimi organizacijami in sindikati - 1.

**ŠTEVILO IZOBRAŽEVALNIH ORGANIZACIJ
PO VRSTAH 1996/1997**

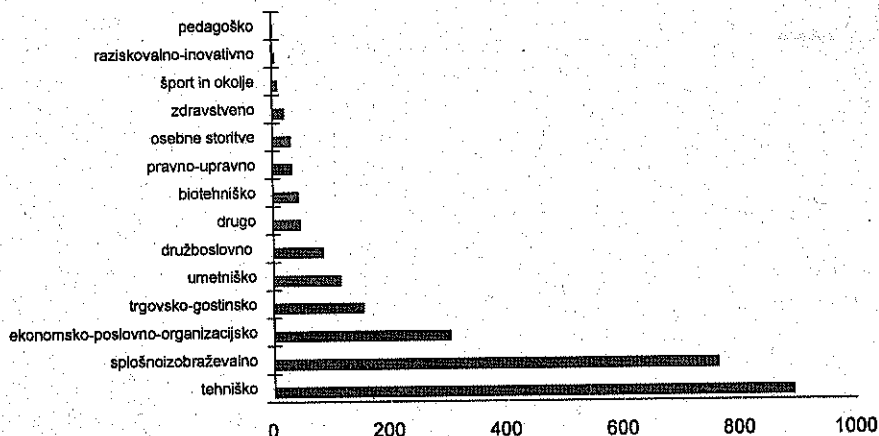
Ne gre pozabiti, da se ti podatki nanašajo samo na podatke o številu izvajalcev in programov, ki so objavljeni v katalogu.

Večina programov je zopet namenjena spopolnjevanju, usposabljanju ter neformalnemu izobraževanju. Zaradi lažjega grafičnega prikaza smo programe združili v štirinajst področij izobraževanja.

Tako kot že lani sta tudi letos najbolj obsežni tehniško in splošnoizobraževalno področje. Prvo zajema nekaj več kot 35 %, drugo pa nekaj več kot 30 % vseh izobraževalnih programov. V tehniško področje smo uvrstili programe strojništva, elektrotehnike, gradbeništva, rudarstva in metalurgije, kemije, farmacije, lesa-papirništva-grafike, tekstila-usnjarstva, gumarstva, tehniške varnosti, varstva pri delu, prometa, matematike in statistike, standardizacije in kakovosti, naravoslovja in računalništva. Največji delež tehniškega področja zajemajo izobraževalni programi s področja računalništva - 413 programov, to znaša več kot 46 % programov tehniškega področja in skoraj 17 % vseh ponujenih programov. V okviru splošnoizobraževalnega področja, kamor sodijo osnovnošolsko izobraževanje, usposabljanje za delo, verstvo in teologija, osebnostna rast, vsi jezikovni programi in splošni programi univerze za tretje življenjsko obdobje, zajemajo največji delež jezikovni programi - 622 programov, kar znaša 87 % programov splošnoizobraževalnega področja in 25 % vseh ponujenih programov. Sorazmerno obsežno je tudi ekonomsko-poslovno-organizacijsko področje, ki v celoti zajema 12 % vseh izobraževalnih programov. V to področje smo uvrstili programe ekonomike, poslovno-finančne dejavnosti, knjigovodstva, računovodstva, podjetništva in obrti, marketinga, vodenja, projektnega dela in administrativne dejavnosti.

Preostalih 11 področij izobraževanja, to so pravno-upravno, trgovsko-gostinsko, pedagoško, družboslovno, umetniško, zdravstveno, biotehniško, raziskovalno-inovativno, šport in okolje, osebne storitve in drugo, zajemajo skupaj 23 % vseh izobraževalnih programov.

**ŠTEVILO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV
PO PODROČJIH IZOBRAŽEVANJA
1996/1997**

Pregled izobraževanje odraslih v Sloveniji je na voljo tudi kot računalniška aplikacija, ki je na dveh disketah priložena mapi. Aplikacija je izpeljana tako, da morebitnemu uporabniku omogoča dostop do vseh temeljnih informacij, ki bi ga utegnile zanimati.

Ponudba izobraževalnih programov je obsežna, vendar informacije o njej pridobijo svojo pravo vrednost šele takrat, ko jih dobi v roke tisti, ki jih potrebuje. Na Andragoškem centru upamo, da bo lahko velik del ljudi, ki se želijo učiti in izobraževati, te informacije poiskal v prikazanem pregledu, ki je na voljo v splošnoizobraževalnih knjižnicah po Sloveniji. Za vse druge, ki se zanimajo za tovrstno izobraževanje, in zlasti za tiste, ki se ukvarjajo s svetovalno-informacijsko dejavnostjo na področju izobraževanja odraslih, pa je komplet mape z disketama po zmerni ceni dosegljiv na Andragoškem centru Slovenije.

Mag. Zvonka Pangerc Pahernik, ACS

Stališča, predlogi in priporočila strokovnega posveta Visokošolsko izobraževanje odraslih Šmarješke Toplice, 28. do 30. november 1996

Stališča, predlogi in priporočila strokovnega posveta o visokoškolskem izobraževanju odraslih, ki ga je organiziral Andragoški center Slovenije (ACS) od 28. do 30. novembra 1996 v Šmarjeških Toplicah, so bila oblikovana na podlagi tehle predstavitev in razprav:

- poročilo o raziskavi Visokošolsko izobraževanje odraslih (ACS 1995);
- štiri plenarni referati (dr. Zoran Jelenc, dr. Hans Schutze, dr. Ana Krajnc, dr. Bogomir Mihevc);
- prispevki udeležencev ter razprave v treh delovnih skupinah za tri tematska področja:
 - potrebe, interesi, možnosti (vodja dr. Sonja Kump),
 - strategija, upravljanje, financiranje (vodja mag. Milena Bevc),
 - organizacija in metode (vodja Nadja Dobnik).

Na posvetu sta bili obravnavani še temi:

- Vizija učenja in poučevanja v 21. stoletju (Marija Beyer) in
- Učeca se univerza, neodkriti zaklad - omizje pri katerem so poleg nosilcev plenarnih tem sodelovali še: mag. Jožko Čuk, dr. Miha Japelj, dr. Barica Marentič Požarnik, dr. Ivan Svetlik in dr. Pavle Zgaga.

Za posvet je bilo pripravljeno 22 pisnih prispevkov, ki so bili objavljeni kot gradivo za posvetovanje in/ali predstavljeni na posvetovanju. (Naslove prispevkov in imena njihovih avtorjev objavljamo v prilogi k temu poročilu.)

Stališča, predlogi in priporočila so bili sprejeti po plenarni predstavitvi poročil iz vseh treh delovnih skupin in razpravi o njih 29. novembra ter v sklepni razpravi 30. novembra 1996 v Šmarjeških Toplicah.

1 Potrebe, ponudba

1.1 Stanje, problemi, potrebe

Le redka podjetja in zavodi ugotavljajo potrebe po visokoškolskem izobraževanju odraslih. Država potreb ne spremlja v celoti in jih ne razčlenjuje. Tudi univerzi in druge visokošolske organizacije praviloma ne ugotavljajo novih potreb, čeprav izvajajo različne programe izobraževanja odraslih. Boljše je stanje pri "novih", zlasti zasebnih visokošolskih zavodih, in tistih, ki vpeljujejo nove programe. Strokovno metodologijo za ugotavljanje potreb sicer imamo, a se malo uporablja.

Del visokošolskih organizacij ponuja programe, ki so ustrezni za odrasle. Tradicionalni "izredni" študij na mnogih področjih ni mogoč, ponudba je največkrat "nefleksibilna". (Bolj raznolika je ponudba programov nadaljnega izobraževanja, ki ga sestavljajo

programi strokovnega spopolnjevanja, specializacij in drugih oblik usposabljanja po diplomi.) "Trg" visokošolskega izobraževanja odraslih se pri nas šele oblikuje.

Zgledi dobrega načrtovanja potreb (na posvetu sta se kot takšna predstavila npr. Krka in Lek) in ponudbe nekaterih tujih univerz in domačih visokošolskih zavodov ter priporočila izvedencev in mednarodnih organizacij so nam lahko izhodišča za oblikovanje vizij in strategij.

Potrebe so glede na nujnost vseživljenjskega učenja velike, tako za izboljševanje izobrazbene ravni v državi kot tudi za spopolnjevanje izobrazbe, posodabljanje znanja ali za prekvalifikacije, ki jih zahtevajo spremembe na trgu.

1.2 Priporočila

Visokošolski zavodi, univerze naj bi prisluhnili potrebam (posameznikov, delodajalcev, lokalnih skupnosti, države), tako z ugotavljanjem potreb v fazi načrtovanja kot pri izpeljavi programov in v fazi evalvacije. Ponudba naj bi postala bolj raznovrstna in prožna.

Predstavniki delodajalcev in državnih institucij, ki so sodelovali v razpravi o teh problemih, so govorili o velikih potrebah delodajalcev in skromni ponudbi visokega šolstva. Visokošolskim zavodom in univerzam so predlagali, naj razvijajo in uveljavljajo:

- pri dodiplomskem študiju: alternativne in prožne oblike študija; programe za učenje jezikov; programe računalništva in informatike; razvijajo splošno znanje kot so komunikacijske sposobnosti, zmožnost dela v skupini, andragoško znanje, idr.; večjo usklajenost med teoretičnim in praktičnim znanjem; usklajenost med specialističnim in splošnim izobraževanjem;
- pri podiplomskem študiju: interdisciplinarne in medfakultetne programe, študij po modulih; točkovni (kreditni) sistem z možnostmi za upoštevanje in prenašanje točk, pridobljenih v različnih programih;
- tudi programe splošnega izobraževanja za širšo javnost, saj je tradicija splošnega izobraževanja kot kulturne funkcije in moralne obveznosti univerz zanemarjena, zanimanje za splošne vsebine pa narašča.

Najbolj je izražena potreba delodajalcev po krajših in specialističnih programih strokovnega izobraževanja in spopolnjevanja za tiste, ki so končali študij in potrebujejo dodatno, najnovije znanje iz stroke. Potreba je tako aktualna, da morajo nekateri delodajalci iskati možnosti za njeno zadostitev v tujini, ampak tam jo morajo drago plačati.

Udeleženci razprave so ugotovili tudi:

- da je velik problem pomanjkanje komunikacije med delodajalci in ponudniki v visokošolskem izobraževanju odraslih,
- da bi predstavniki delodajalcev želeli več dogovarjanja s predstojniki oddelkov, fakultet, šol, univerz;
- da bi za vsebinsko usklajevanje potreb uporabnikov z zdajšnjo in morebitno ponudbo visokošolskih institucij za izobraževanje odraslih potrebovali strokovno-razvojno in

neodvisno telo, ki bi lahko ustrezno povežalo vse potrebne dejavnike ali partnerje in interese (državo, visokošolske organizacije, univerzi, delodajalce).

2 Organizacija in metode izobraževanja

2.1 Stanje, problemi, potrebe

Visokošolske ustanove večinoma oblikujejo študij odraslih skupaj z izobraževanjem za mlade. Pri tem ne namenjajo velike ali posebne pozornosti odraslim študentom. Osip le-teh je velik, vpis odraslih študentov (prej študentov ob delu) se je v zadnjih desetih letih večinoma zmanjševal, čeravno smo imeli in imamo potrebe po študiju in izobraževanju odraslih. Zadnja leta sicer vpis nekoliko raste.

Oblike in metode visokošolskega izobraževanja odraslih morajo biti takšne, da ustrezajo značilnostim, posebnostim in možnostim odraslih. Andragogika in sodobno izobraževanje odraslih ponujata glede tega številne nove možnosti, ki so uporabne ne samo pri izobraževanju odraslih, temveč tudi pri visokoškolskem študiju na splošno.

2.2 Priporočila

Visokoškolskim zavodom, univerzama

- Visokoškolski študij odraslih je treba obogatiti in poživiti s številnimi novimi možnostmi, kot so aktivne oblike učenja (samostojno, projektno, skupinsko itn.), modularni študij, multimedijско izobraževanje in učenje, izobraževanje na daljavo, kombiniranje različnih izvajalcev izobraževanja in virov znanja, vpeljevanje točkovega (kreditnega) sistema.
- Te možnosti naj uporabljajo fleksibilno in naj bi omogočale tako interdisciplinarni študij kot tudi medinstitucionalni študij.
- Glede na zaposlenost in druge specifične okoliščine odraslih študentov je treba vpeljati in institucionalizirati študij na daljavo, središča za samostojno učenje, središča za ugotavljanje in potrjevanje znanja, ki je pridobljeno neformalno ali s samostojnim učenjem.
- Takšne možnosti so uporabne tako pri programih za pridobivanje formalne izobrazbe kot tudi pri tistih za posodabljanje in dopolnjevanje znanja v razvoju stroke in za širjenje splošne in strokovne izobrazbe.
- Visokoškolsko izobraževanje odraslih se mora decentralizirati in se s postavitvijo mreže različnih možnosti za študij odraslih (npr. študij na daljavo, središča za samostojno učenje) približati študentom in delodajalcem ter potrebam regij.
- Zagotovijo naj izobraževanje učiteljev in drugih delavcev, ki sodelujejo pri visokoškolskem izobraževanju odraslih.
- Posebno pozornost je treba nameniti pripravi in založništvu študijskega gradiva.

- Metode dela pri izobraževanju ter ugotavljanju in potrjevanju znanja morajo izvirati iz potreb odraslih študentov in temeljiti na njihovem aktivnem vključevanju in upoštevanju neformalno (s samostojnim učenjem, izkušnjsko itn.) pridobljenega znanja.

Učitelji in drugi delavci visokošolskih zavodov

- Dodatno se morajo izobraževati za delo z odraslimi in za vpeljevanje ustreznih metod pri tem delu; kjer so še posebno pomembne metode aktivnega dela, dejavno vključevanje študentov, svetovanje itn.
- Poskrbeti morajo za pripravo gradiva za samostojni študij in se usposobiti za svetovalno in mentorsko pomoč študentom.

Delodajalci

- Sodelujejo naj z visokošolskimi ustanovami pri izpeljavi prakse za študente visokih strokovnih šol v podjetjih/organizacijah; to je treba organizirati drugače kot za mlade, različno glede na posebnosti (število let prakse, brezposelni idr.).
- Visokošolske organizacije, gospodarska zbornica in strokovne institucije, ki razvijajo izobraževanje odraslih, naj sodelujejo z mentorji in koordinatorji študijske prakse v podjetjih in organizacijah.
- Pri usposabljanju in podiplomskem izobraževanju zaposlenih kaže, da so uspešnejši tisti študentje in udeleženci izobraževanja, ki imajo že nekaj let prakse v podjetju ali organizaciji; to kažejo izkušnje pri izobraževanju v podjetjih, kot je na posvetu pokazal primer Krke.

Država

- Z normativi in standardi mora opredeliti kvalifikacije, potrebne predavateljem, ki delajo z odraslimi študenti. Njihovo delo in priprave je treba pravilno ovrednotiti.
- Visokošolskim zavodom naj zagotovi ustrezne gnotne možnosti za delo z odraslimi, kar pa še pomeni tudi ustanavljanje študijskih središč in usposabljanje mentorjev.

3 Strategija, upravljanje, financiranje

3.1 Stanje, problemi, potrebe

Temeljna in izhodiščna vprašanja so bila: ali imamo pri nas "nacionalno" ali sploh kakšno strategijo visokošolskega izobraževanja odraslih; kakšne so vizije, strategije akterjev (delodajalcev, države, visokošolskih zavodov, univerze, posameznikov). Iz predstavitev je bilo očitno, da imamo ta čas le nekatere prvine skupne strategije visokošolskega izobraževanja odraslih, ki pa med seboj niso usklajene in povezane.

Nadaljnja vprašanja pa so bila: s kakšnim upravljanjem, s kakšnim načinom financiranja, s kakšnim delovanjem in sodelovanjem akterjev na različnih ravneh (država, visokošolske izobraževalne ustanove/univerza, delodajalci, posamezniki - študenti, strokovni dejavniki), bodo upoštevane njihove potrebe, bo zagotovljena prožna ponudba, kakovosten študij odraslih in njihovo strokovno spopolnjevanje?

V zadnjih letih opazamo nov pojav: novo populacijo "izrednih" študentov - tistih, ki se zaradi omejitev pri vpisu ne morejo vpisati kot "redni" študenti, temveč se vpišejo kot "izredni" študentje in morajo plačati šolnino. To niso pravi odrasli študenti po andragoški definiciji tega pojma (pogoj je opustitev nepretrganega izobraževanja ali šolanja in prevzem neke druge temeljne funkcije v življenju).

3.2 Priporočila

3.2.1 Strategija

Država

- Čimprej je treba izdelati nacionalni program za visokošolsko izobraževanje, v katerem mora biti visokošolsko izobraževanje odraslih obravnavano kot enako pomembno in enakovredno področje v primerjavi z izobraževanjem mladih. Pri oblikovanju skupne strategije je treba združiti prvine za oblikovanje strategije za celotno visokošolsko izobraževanje (Bela knjiga) s tistimi, ki izhajajo iz koncepcije in strategije izobraževanja odraslih (raziskava Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije, ACS 1994, 1996).
- Kot racionalno in učinkovito možnost je treba razvijati izobraževanje na daljavo, saj le-tó nima le didaktično-metodičnih, temveč tudi ekonomske prednosti.
- Za razvijanje visokošolskega izobraževanja odraslih bomo nujno potrebovali razvite strokovno-razvojne službe.
- Jasneje je treba opredeliti položaj izrednih študentov samoplačnikov in jih ločiti od pravih študentov v izobraževanju odraslih. Pogoj za udeleženca študija ali visokošolskega izobraževanja odraslih je ta, da je med prenehanjem nepretrganega izobraževanja (šolanja) in vnovično včlenitvijo v izobraževanje minilo nekaj let; treba je določiti ustrezno merilo - število let ali prakse, ki se obvezno zahteva za pridobitev statusa študenta v izobraževanju odraslih.

Visokošolske ustanove, univerzi

- Vsak visokošolski zavod, vsaka univerza naj v svojo strategijo in razvojne načrte včleni tudi visokošolsko izobraževanje odraslih.
- Zagotoviti je treba, v primerjavi z zdajšnjim stanjem, prožnejšo organizacijo in izpeljavo izobraževalnih programov za odrasle, pri tem pa morajo biti upoštrevani enotni standardi znanja in kakovosti.

- Dobre modele in zglede izobraževanja odraslih, ki so razviti na nekaterih visokošolskih ustanovah (npr. Biotehniška fakulteta, Fakulteta za organizacijske vede, izobraževanje-usposabljanje učiteljev), je smotno uporabiti in vpeljevati tudi na druga področja.

Delodajalci/njihova združenja

- Pri oblikovanju svojih načrtov razvoja kadrov in izobraževanja ter strategij na tem področju naj se zgledujejo po uspešnih podjetjih in združenjih, ki so že izoblikovali in uresničujejo takšne načrte in strategije.

Strokovni dejavniki

- Za pospešitev razvoja in uveljavljanje visokošolskega izobraževanja odraslih bo treba okrepiti strokovno in razvojno-raziskovalno dejavnost v ustreznih središčih, enotah in/ali službah, ki jih ta čas nimamo ali pa smo spremenili njihovo namembnost ter jih odpravili (npr. Center za razvoj univerze).
- Za razvoj in vpeljevanje nekaterih novih oblik ali metod pri visokoškolem izobraževanju odraslih - npr. študij na daljavo, njegovo širitev na vsa študijska področja, kjer je tak študij mogoč - potrebujemo posebna središča na državni ravni.
- Takšna središča naj v skladu s prejetim nacionalnim programom v celoti financira ali vsaj sofinancira država.

3.2.2 Upravljanje

Država

- Na državni ravni je treba oblikovati organ upravljanja za visokošolsko izobraževanje odraslih; organiziran naj bo tako, da bo omogočal sodelovanje med posameznimi delovnimi področji ministrstev.
- Pri odločanju o ključnih in pomembnih strateških vprašanjih razvoja izobraževanja odraslih, o katerih odločata bodisi Svet za visoko šolstvo bodisi Svet za izobraževanje odraslih, naj se oba organa med seboj uskladiata.
- Različni dejavniki upravljanja na nacionalni ravni (država - Vlada in ministrstva, univerzi) naj se pri upravljanju na področju visokošolskega izobraževanja odraslih uskladijo.

3.2.3 Financiranje

Država

- Oblikovati je treba enotno metodologijo za izračun šolnin za študij in izobraževanje odraslih.
- Financiranje visokošolskega izobraževanja odraslih mora biti sestavina nacionalnega programa in sistemskega urejanja visokošolskega izobraževanja; pri tem je treba visokošolskemu izobraževanju odraslih namenjati enako pozornost kot izobraževanju in študiju mladih.
- Država mora ustrezno stimulirati in finančno podpreti študij in izobraževanje odraslih bolj kot doslej.

Visokošolski zavodi/univerza

- Vpeljujejo naj izobraževanje na daljavo na vse študijske smeri, kjer je to mogoče in gospodarsko upravičeno.

4 Ukrepi

Ta priporočila so namenjena vsem 55 udeležencem in organom posvetovanja, pa tudi drugim, ki so po svojem položaju in vlogi odgovorni za visokošolsko izobraževanje odraslih - v državi, parlamentu, vladi, ministrstvih, v podjetjih in organizacijah delodajalcev, v visokošolskih zavodih in univerzah. Naj bodo spodbuda tudi za vse tiste posameznike, ki bi želeli študirati in se strokovno spopolnjevati ali pa bi radi s strokovnim delom pomagali pri razvoju visokošolskega izobraževanja odraslih pri nas.

Za to, da se bodo sprejeta stališča, predlogi in priporočila ustrezno uresničevala, naj o njih razpravljajo in razmislijo o ustreznih ukrepih še zlasti:

- Programski svet posvetovanja Visokošolsko izobraževanje odraslih,
- Svet RS za visoko šolstvo in Svet RS za izobraževanje odraslih,
- ustrezni organi Ministrstva za šolstvo in šport kot tistega vladnega resorja, ki je pristojen za visokošolsko izobraževanje,
- druga ministrstva in Vlada Republike Slovenije,
- univerzi v Ljubljani in Mariboru,
- vodstva (dekanati) vseh visokošolskih zavodov,
- delodajalci in njihova združenja.

Posebno pozornost naj tematiki visokošolskega izobraževanja odraslih in njegovega razvoja namenijo tudi javna občila - z objavo teh stališč in priporočil in z nenehnim pozornim spremljanjem razvoja na tem področju.

Posvetovanje pa je zelo nedvoumno in enotno ugotavljalo, da hitrejši in uspešnejši razvoj tega področja ne bo mogoč, če se za njegovo nadaljnje preučevanje in pospeševanje v najkrajšem mogočem času ne ustanovi posebno razvojno in raziskovalno središče. To naj bi prevzelo skrb za razvoj in njegovo pospeševanje v visokošolskem izobraževanju odraslih, bodisi kot samostojna ustanova bodisi kot enota širšega razvojno-raziskovalnega središča za visokošolsko izobraževanje. Le delovanje takšne ustanove bo zagotavljalo, da se bodo postopno uresničila tudi priporočila posveta Visokošolsko izobraževanje odraslih.

Zahvaljujemo se podjetjem Krki in Leku ter Novi Ljubljanski banki, ki so sponzorirali posvet.

Dr. Bogomir Mihevc
predsednik organizacijskega odbora

Dr. Zoran Jelenc
predsednik programskega sveta

Ljubljana, dne 7. novembra 1996

Seznam referatov za posvet o visokošolskem izobraževanju odraslih v Šmarjeških Toplicah od 28. do 30. novembra 1996

Peter Beltram	Javni in zasebni interes pri visokošolskem izobraževanju odraslih
Sonja Benčina Crnić	Podiplomski študij v Krki - analiza interne raziskave
Mag. Jordan Berginc	Izobraževanje in usposabljanje v podjetništvu - izziv za 21. stoletje
Nadja Dobnik	Pomen razvijanja študijskega gradiva in načrtovanja založniške dejavnosti za fleksibilen visokošolski študij odraslih
Mag. Metod Čemetič	Gospodarski razvoj in razvoj človeških virov
Mag. Marjan Fekonja	Potrebujemo doktrino visokošolskega in vseživljenjskega izobraževanja?
Prof. dr. Franc Habe	Permanentno izobraževanje odraslih na Oddelku za zootehniko Biotehniške fakultete v Ljubljani
Mag. Nataša Elvira Jelenc	Ugotavljanje in potrjevanje znanja (UPZ)
Doc. dr. Zoran Jelenc	Visokošolsko izobraževanje odraslih v Sloveniji - s strategijo ali brez nje
Prof. dr. Ivan Kežar	Organizacija seminarских oblik visokošolskega študija zaposlenih
Prof. dr. Ana Krajnc	Potrebe in dostop odraslih do visokega šolstva
Dr. Sonja Kump	Ponudba in kakovost visokošolskega izobraževanja odraslih
Dr. Bogomir Mihevc	Raziskava o visokošolskem izobraževanju odraslih v Sloveniji
Dr. Bogomir Novak	Kakšno edukacijo potrebujemo odrasli?
Mag. Darka Podmenik	Ugotavljanje potreb po izobraževanju odraslih v visokem šolstvu
Marjeta Potrč	Komentarji k nekaterim trditvam in predlogom v študijah o visokošolskem izobraževanju odraslih
Prof. dr. Cveta Razdevšek Pučko	Stalno strokovno izpopolnjevanje učiteljev: dolžnost ali tudi izziv za pedagoške fakultete?
Prof. dr. Hans Schütze	Načela vseživljenjske učenja in resnično stanje v visokošolskem izobraževanju (dostopnost, podajanje, način študija, financiranje, program, pomoč študentom)
Amalija Šiftar	Izobraževanje odraslih na filozofski fakulteti - pogledi, izkušnje in razmišljanja
Milan Stebemek	Predstavitvev poteka izdelave višjega strokovnega programa inženir/inženirka elektroenergetike
Marija Tome	Praktično usposabljanje v visokošolskih strokovnih programih
Margerita Zagmajster	Študij na daljavo na ekonomski fakulteti - zasnova in izvajanje

Študij na daljavo na ljudskih univerzah

Študij na daljavo je v sodobnem svetu že uveljavljena oblika izobraževanja, ki je enakovredna tradicionalnemu izobraževanju in poteka na različnih stopnjah izobraževanja - od osnovnošolske do podiplomske. V Sloveniji smo ga začeli vpeljevati v sodelovanju z Ekonomsko fakulteto Ljubljana v šolskem letu 1995/96 na Centru za izobraževanje in kulturo Trebnje ter na ljudskih univerzah v Novi Gorici in na Ptuju.

Za študij na daljavo je značilno, da sta predavatelj in slušatelj večino časa prostorsko ločena, vendar pa slušatelji pri študiju niso prepuščeni sami sebi.

Še zmeraj prevladuje pisno gradivo, ki je prirejeno za to obliko študija in vodi slušatelja skozi proces izobraževanja. Gradivo pripravi navadno nosilec predmeta, ki se z udeleženci izobraževanja občasno srečuje. Zanje je dosegljiv tudi po telefonu in z elektronsko pošto.

Slušateljem pomagajo pri učenju težjih delov snovi tutorji. Le-ti pripravljajo enkrat na teden vaje, ki za udeležence izobraževanja niso obvezne, imajo pa z njimi skupinske ali individualne konzultacije in podobno.

V prostorih študijskega središča se lahko slušatelji povežejo v študijske krožke.

Izrednega pomena so študijska središča, ki slušatelje materialno in strokovno podpirajo pri učenju. Tu so organizirana srečanja s predavatelji, vaje, konzultacije, izpiti, na voljo je tehnična oprema. V teh središčih delujejo tudi svetovalci.

Študij na daljavo zahteva od slušatelja veliko samodiscipline, samostojnost pri študiju, dobro organizacijo lastnega dela. Omogoča mu, da si izbere čas, kraj in hitrost učenja. Zato je primerna oblika predvsem za zaposlene, ki jim primanjkuje časa za obiskovanje predavanj, za živeče v oddaljenih krajih, za invalide, matere in nezaposlene.

V študijskih središčih v Novi Gorici, na Ptuju in v Trebnjem poteka v obliki študija na daljavo program Visoke poslovne šole, ki ga je pripravila Ekonomska fakulteta iz Ljubljane. Prvi dosežki so zelo spodbudni.

Miroslav Zakšek, Center za izobraževanje in kulturo Trebnje

Središča za samostojno učenje na ljudskih univerzah

Središča za samostojno učenje so se na slovenskih ljudskih univerzah razvila predvsem zaradi želje in potrebe, da bi udeležencem izobraževanja odraslih ponudili nove, zanimivejše poti pridobivanja znanja in jim tako omogočili učenje v času, ritmu in obsegu, ki jim najbolj ustreza. Prednosti samostojnega učenja se kažejo v povečani

avtonomnosti učenca (sam si izbere vsebine, čas, kraj in ritem učenja ter gradivo, določi si cilje učenja in prevzame odgovornost za napredek pri učenju).

Središče za samostojno učenje je primerno opremljen prostor, kamor se ljudje lahko prihajajo učiti. Učna mesta v središču so opremljena s sodobno učno tehnologijo (računalniki, CD-romi, televizorji, videorekorderji, kasetniki, CD-playerji, internet) in s posebnim, za samostojno učenje primernim učnim gradivom. Za svetovanje pri uporabi učne tehnologije in gradiva poskrbijo strokovno usposobljeni svetovalci, ki so v središču navzoči ves čas, ko je le-to odprto.

Prva središča za samostojno učenje na ljudskih univerzah so odprli v šolskem letu 1995/96 (LU Radovljica, AZ Maribor, LU Škofja Loka, LU Ormož, UPI-LU Žalec, ZKI Tržič, LU Murska Sobota), nekatere ljudske univerze pa nameravajo takšna središča odpreti letos. Izkušnje središč, ki že delujejo, kažejo, da se ljudje zelo zanimajo tako za izobraževanje, največ zanimanja pa je za učenje tujih jezikov in računalništva.

V središčih za samostojno učenje se izobražujejo predvsem tisti, ki si želijo znanje poglobiti in razširiti, pa se v skupini ne morejo ali ne želijo izobraževati.

Na pobudo Andragoškega centra Slovenije in ob denarni podpori Ministrstva za šolstvo in šport so mnoge ljudske univerze začele sodelovati pri projektu Razvoj in implementacija središč za samostojno učenje in v lanskem šolskem letu odprle takšna središča v svojih ustanovah.

Alja Roš, UPI Ljudska univerza Žalec

Raziskava o vlogi lokalne skupnosti pri odpravljanju revščine v Belgiji

Revščina

V Belgiji imata revščina in pomoč revnim dolgo zgodovino. V preteklosti je bila pozornost namenjena predvsem pomoči posamezniku. Izhajali so iz prepričanja, da lahko tako posamezniku pomagajo iz revščine. Prevladovalo je prepričanje, da je revščina nastala po naključju, po nesreči ali zaradi napak ubogega posameznika.

Danes ne verjamemo več, da je za revščino kriv samo posameznik, temveč so zanj odgovorni tudi družba in njene strukture. Del ljudi ne izpolnjuje zahtev družbenih struktur in zato ostajajo deprivirani. Neskladje med zmožnostmi ljudi in pričakovanji družbe je pogosto zelo veliko. Za revščino torej niso krivi samo posamezniki in jih zato ne moremo obsojati.

Takšno razumevanje vzrokov za nastanek revščine močno vpliva na način in ukrepe za zmanjševanje revščine in socialne nenenakosti. Pomembno je, da spoštujemo osebnost ljudi in njihove zmožnosti in jih ne 'etiketiramo' z negativnimi izrazi ali obsojamo. V našem načinu utemeljujemo, da je za daljše in trajno reševanje problema revščine, treba spremeniti tudi družbo samo. Treba bi bilo ukrepati na treh področjih;

na političnem ali makropodročju, na področju spreminjanja javnega mnenja in družbene zavesti ter navsezadnje na področju socialnega in kulturnega dela s ciljno skupino. Posebna središča v lokalni skupnosti delujejo predvsem na zadnjem področju.

Dejavnost v lokalni skupnosti

Obnavljanje in reševanje problemov revnih ljudi je zahtevno delo. Okoliščine so velikokrat zelo zapletene, njihovi problemi so zelo celostni in pomenijo nekakšen sklenjen obroč okoli njih. Družbeni mehanizmi prisile in sprijaznjenje z brezizhodnim položajem, jim onemogočajo, da bi si uredili razmere in živeli 'človeka-vredno' življenje. Z enostransko obravnavo ni mogoče rešiti teh problemov, zato želimo v tej raziskavi poiskati ustrežnejše rešitve.

V sedemdesetih letih so socialni delavci začeli obravnavati in opazovati sosesko kot življenjski položaj. Prebivalce določene lokalne skupnosti so skušali povezati, da bi sodelovali v reševanju skupnih problemov. Tako so želeli doseči, da bi ljudje sami izrazili svoje probleme in poiskali vzroke in možnosti za njihovo reševanje. Tako se je vzpostavila vez zaupanja med ljudmi in socialnimi delavci. To so bili začetki dejavnosti v lokalni skupnosti v Belgiji.

Vloga lokalne skupnosti

Na temelju raziskave v posebnih centrih v lokalni skupnosti v Belgiji (Kremab 1987-1990) je nastal tako imenovani integrativni prijem ali metoda. Zasnovan je na treh metodičnih izhodiščih: skrb in socialna pomoč, delo s skupinami in dejavnost v skupnosti na ravni soseske. Prijem zajema tudi pet funkcij, in sicer pomoč, animacijo, rekreacijo, izobraževanje in strukturalno delo. Po našem mnenju naj bi dejavnost v lokalni skupnosti integrirano zajemala vse navedene funkcije.

Krizni položaji, v katerih se znajdejo družine in posamezniki, razpad socialnih skupnosti in nedostopne storitve raznih služb (tudi socialnih), naravnost zahtevajo pomoč/ukrepanje ali socialno pomoč. Razpad socialnih skupnosti negativno vpliva na občutek pripadnosti določeni skupnosti (biti nekdo v očeh drugih, deliti dobro in slabo z drugimi). Osamljenost lahko zmanjšamo s spodbujanjem/animiranjem socialnega življenja in raznih dejavnosti (prireditve in srečanja za prebivalce soseske, časniki ...). Namen animacije je preprečiti razpad socialnih skupnosti. Z animacijo je tesno povezana tudi potreba po rekreaciji; gre npr. za spodbujanje športnih dejavnosti za otroke, mladino in odrasle in podobno. S temi dejavnostmi je povezana tudi potreba po izobraževanju oziroma pridobivanju znanja in možnosti za delovanje in vplivanje na politične odločitve, ki se nanašajo na okolje, izobraževanje, zaposlovanje in drugo. S pomočjo izobraževalnih dejavnosti pa lahko dosežemo tako imenovano strukturalno dejavnost oziroma socialno politično akcijo za vplivanje in dejavno sodelovanje v oblikovanju politike.

Po našem mnenju so te dejavnosti med seboj povezane in bi se morale tako tudi uresničevati. Dejavnost v posebnem centru v lokalni skupnosti lahko zajame več teh funkcij. Na primer, pomoč v kriznem položaju lahko spodbudi posameznika k razvoju in učenju, kako ravnati v podobnih okoliščinah v prihodnje. Drugi primer je, kadar se prebivalci na neformalnem srečanju ali med rekreacijskimi dejavnostmi začnejo pogovarjati o svojih težavah. Svetovalni delavec bi moral vedeti, kako ravnati v takih

